

Inauguracja cyklu wykładów międzynarodowych „Konarski Lectures”

12 października 2022 r. Archiwa Państwowe zainauguowały nowy cykl międzynarodowych wykładów archiwistycznych pn. „Konarski Lectures”. Został on przygotowany z okazji przypadającej w 2022 r. pięćdziesiątej rocznicy śmierci prof. Kazimierza Konarskiego, wybitnego polskiego archiwisty i historyka, autora wydanego w 1929 r., pierwszego w języku polskim, podręcznika pt. *Nowożytna archiwistyka polska i jej zadania*. Ideą przyświecającą inicjatywie organizacji corocznych otwartych wykładów jest prezentacja najnowszych trendów i kierunków rozwoju archiwistyki międzynarodowej. Spotkania adresowane są do archiwistów, a także do szerokiego środowiska nauk humanistycznych.

Pierwsze spotkanie cyklu dedykowano prof. K. Konarskiemu, postaci współcześnie nieco zapomnianej w polskim środowisku archiwistycznym, a mało znanej poza granicami Polski. K. Konarski (1886–1972), z wykształcenia historyk zajmujący się nowożytnymi dziejami Polski, związał się z archiwami państwowymi w 1921 r., obejmując stanowisko dyrektora Archiwum Akt Dawnych w Warszawie. Pełnił je do 1939 r., starając się chronić zgromadzony zasób do końca istnienia tej instytucji, zniszczonej doszczętnie w 1944 r. Po wojnie został zatrudniony w Archiwum Głównym Akt Dawnych, gdzie kontynuował prace z zakresu teorii archiwalnej oraz publikował ważne wydawnictwa źródłowe. Jego dorobek naukowy obejmuje zarówno publikacje historyczne, jak i opracowania z zakresu archiwistyki. K. Konarski jest uważany za twórcę podstaw teorii archiwalnej w Polsce. Do jego ważniejszych opracowań – poza wyżej wymienionym podręcznikiem – należą: *Wstęp do inwentarza zespołu archiwalnego* („Archeion” 1952, t. 21), *Podstawowe zasady archiwistyki* („Archeion” 1951, t. 19–20) oraz przygotowany we współpracy z Aleksym Bachulskim i Adamem Wolffem pierwszy w Polsce *Polski słownik archiwalny* (Warszawa 1952).

Inauguracja cyklu wykładów miała miejsce w budynku Starej Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Do udziału w niej zaproszono archiwistów, history-

ków, studentów archiwistyki, historii i dziedzin pokrewnych oraz wszystkich zainteresowanych poruszaną tematyką.

Gościem wydarzenia była prof. Luciana Duranti, wybitna teoretyk archiwistyki, wykładowczyni archiwistyki i dyplomatyki w School of Information na Uniwersytecie Kolumbii Brytyjskiej w Vancouver w Kanadzie. Prof. L. Duranti wygłosiła wykład pt. „Dlaczego cyfrowy świat potrzebuje teorii archiwalnej bardziej niż kiedykolwiek wcześniej?” („Why a world gone digital needs archival theory more than ever before?”). Ze względu na duże zainteresowanie wystąpieniem, jego nagranie zostało udostępnione w angielskiej wersji językowej na kanale YouTube Archiwów Państwowych (<https://www.youtube.com/watch?v=vbOY3TXNan8>) oraz opublikowane w formie transkrypcji nagrania (zob. dział „Archiwa w świecie cyfrowym”).

Drugą część wydarzenia poświęcono debacie o dokonaniach naukowych oraz wkładzie K. Konarskiego w rozwój polskiej i europejskiej teorii i praktyki archiwalnej. Dyskusję poprowadził dr Paweł Pietrzyk, Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych. Przy stole dyskusyjnym zasiedli przedstawiciele czterech ośrodków naukowych w Polsce i Ukrainie. Dr hab. prof. UMK Waldemar Chorążyczewski, reprezentujący Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, przybliżył kontekst historyczny powstania podręcznika Konarskiego, będącego – zdaniem dyskutanta – odpowiedzią na potrzeby chwili. Konarski, po objęciu stanowiska dyrektora Archiwum Akt Dawnych, stanął przed wieloma wyzwaniami praktycznymi, a doświadczenie zdobyte w pracy z materiałami archiwalnymi XIX w. pomogło mu stworzyć podwaliny pod teorię archiwalną. Przedstawicielka Ukraińskiej Akademii Nauk z Kijowa, obecnie związana również z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, prof. Iryna Matiash zapoznała zgromadzonych z recepcją myśli K. Konarskiego w archiwistyce ukraińskiej. Zwróciła uwagę na znaczącą popularność myśli K. Konarskiego w archiwach i na uniwersytetach Ukrainy oraz wykorzystanie jego dorobku w pracach archiwistów ukraińskich, w tym pojęć z zakresu terminologii archiwalnej. Przypomniała również postać dyrektora Archiwum Akt Dawnych w Kijowie Vyktora Romanovs'ky`ego, który w 1927 r. wydał drukiem opracowanie pt. *Очерки по истории архивоведения. История архивного дела на Украине и принципы подчинения в архивах* (Eseje o archiwistyce. Historia archiwistyki na Ukrainie i zasady porządkowania w archiwach), stanowiące w jej ocenie podręcznik archiwistyki ukraińskiej. Debatę kontynuował prof. dr hab. Janusz Łosowski z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, który wskazał na inne prace w dorobku naukowym K. Konarskiego, zwłaszcza *Polski słow-*

nik archiwalny, dający podstawy naukowe archiwistyki jako dyscypliny wiedzy. Przypomniał też mało znany epizod służby Konarskiego w Legionach Polskich w 1917 r., którego opis peerelowska cenzura usunęła z jego wspomnień wydanych drukiem (*Dalekie a bliskie. Wspomnienia szczęśliwego człowieka*, Wrocław 1965). Dyrektor Archiwum Narodowego w Krakowie i wykładowca na Uniwersytecie Jagiellońskim prof. dr hab. Wojciech Krawczuk omówił udział K. Konarskiego w budowie państwowej sieci archiwalnej. Działania te rozpoczął K. Konarski już pod koniec I wojny światowej, podejmując pracę sekretarza generalnego w Departamencie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Prof. W. Krawczuk zwrócił też uwagę na dokonania Konarskiego jako varsavianisty. Ta sfera działalności była próbą rekompensowania katastrofalnych strat wojennych zasobów archiwalnych. K. Konarski zdołał odtworzyć część utraconych wówczas własnych materiałów naukowych, co zaowocowało przygotowaniem ważnej monografii stolicy pt. *Warszawa w pierwszym jej stołecznym okresie* (Warszawa 1970).

Wydarzeniu towarzyszyła promocja nowego dwujęzycznego wydania podręcznika K. Konarskiego *Nowożytna archiwistyka polska i jej zadania. Modern Polish Archival Science and its Purpose* (wprowadzenie P. Pietrzyk, Warszawa 2022). Podstawą edycji był tekst opublikowany w 1929 r. jako dodatek specjalny do czasopiśma „Archeion”. Polską wersję edycji podano bez zmian; następnie w całości tekst przetłumaczono na język angielski. Wydanie uzupełniono o bibliografię prac K. Konarskiego (zestawioną na podstawie materiałów z Archiwum Głównego Akt Dawnych) oraz fotografie odnoszące się do jego biografii.

Anna Krochmal

Naczelną Dyrekcja Archiwów Państwowych / The State Archives Head Office (Poland)
akrochmal@archiwa.gov.pl, ORCID 0000-0001-6029-5945